



מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת כי-תצא | תשפ"ה | גיליון 60

העתיד פתוח –
תשנה את
הקבוע מלמעלה

שו"ת בעבודת
ה'

עמוד 29

הימים הנוראים לא
מפחידים אותי – מה
לעשות?

להכנס לאווירת
הימים הנוראים

עמוד 7

מה הכוונה
"ובהם ימצא"
מרגוע לנפשו?"

הערות בספר
דרך חיים (א')

עמוד 23

הקדמת המערכת



שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון הוא בהקשר לפרשת השבוע ולהפטר, על היכולת לחזור בתשובה אע"פ שנדמה לנו שנקשרנו חזק לחטאים

המאמר השני "להכנס לאווירת הימים הנוראים", הוא שיעור יסודי ועמוק שניתן לתלמידי ישיבת עוד יוסף חי בבין הזמנים, במאמר זה ישנו חידוש מרענן, כפי שניתן לראות אחרי כל פרק בו.

המאמר השלישי הוא סיכום נקודות מהשיעור הראשון בספר "דרך חיים" לאדמו"ר האמצעי, בו נלמדה הקדמת הספר.

ואחרון חביב שו"ת לתלמידי ישיבת דורשי יחודך, והפעם שלש נושאים שונים.

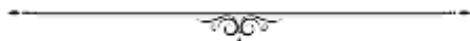
שבת שלום ומבורך, המערכת

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון 0537246111 – יוסף חיים

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149



איך חוזרים בתשובה?



גרושה שהתחתנה עם מישהו אחר והתגרשה ממנו, לא יכולה לשוב לבעלה הראשון. אם כן, איך אני יכול לשוב בתשובה?

חודש אלול הוא זמן של תשובה, אבל ירמיהו הנביא לומד מהפרשה שלנו שאי אפשר לחזור בתשובה...

איך אפשר לשוב בתשובה?

בפרשתנו כתוב שאשה שהתגרשה מבעלה, והתחתנה עם מישהו אחר, והתגרשה גם ממנו - אסור לה לשוב להתחתן עם בעלה הראשון. "ויצאה מביתו, והלכה והיתה לאיש אחר... לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה". לפי זה, האם אנחנו יכולים לשוב אל ה' בתשובה?

כך אומר ירמיהו הנביא (פרק ג'):

הן ישלח איש את אשתו, והלכה מאתו והיתה לאיש אחר, הישוב אליה עוד? הלוא חנוף תחנף הארץ ההיא! ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה'?

אם כן, לכאורה לא שייך לשוב בתשובה לאחר שפנינו מעל ה'. גם הסברא אומרת כן: אשה שנשואה לאחד, מתחתנת עם אחר, ושוב חוזרת לראשון, מראה בעצמה שהיא לא כורתת ברית אמיתית עם אף אחד, ואין כאן קשר אמיתי. כך זה גם בקשר עם ה': אם פנינו מעל ה', ו'התחתנו' עם עבודה זרה ועם כל מיני עניינים אחרים, הרצון לשוב אל ה' עלול להיראות כחלק מכך שאנחנו לא יכולים לכרות ברית אמיתית עם אף אחד.

אלא שכמה פסוקים אחר כך אומר ירמיהו הנביא להיפך:

הלוא מעתה קראת לי אבי אלוף נערי אתה, הינטור לעולם, אם ישמר לנצח??

ומפרש רש"י: "הלואי שבת מרעתך וקראת לי אבי, ואם תעשי כך - הינטור לך אדוניך לעולם את אשר חטאת לו, אם ישמור לנצח? לא ישמור".

מיד שנשוב לקרוא לה' אבינו ואלוף נעורינו - ה' יסלח לנו ויקבל אותנו אליו בחזרה. איך מסתדר הפסוק הזה עם הפסוק שמשווה אותנו לגרושה שלא יכולה לחזור?

אלוף נעורי אתה

בפרק הקודם בירמיהו, פרק ב, ה' אומר שעם ישראל עשה שני דברים רעים:

כי שתיים רעות עשה עמי: אתי עזבו, מקור מים חיים, לחצב להם בארות, בארת נשברים, אשר לא יכלו המים.

מעבר לכך שעם ישראל עזב את ה', שזוהי הרעה הראשונה, הרעה השניה היא שהם הלכו ל"בורות נשברים", כלומר לאלילים שאין בהם חפץ, וכמו שהוא אומר שם "ועמי המיר כבודו בלא יועיל".

אם כן, אף על פי שעם ישראל נראה כגרושה שהתחתנה עם מישהו אחר - באמת אין זה כך, כי העבודה זרה היא לא 'איש' אמיתי, ואי אפשר באמת להתחתן איתה.

אם נראה לנו ש'התחתנו' עם משהו אמיתי - באמת אי אפשר כך לחזור בתשובה. הדרך לחזור בתשובה היא לשים לב שרק עם ה' יש קשר אמיתי, וכל דבר שלא קשור לה', אי אפשר להיות קשור אליו באמת. כאשר אנחנו קוראים לה' "אלוף נעורי אתה", אנחנו לא אומרים שהתחתנו עם מישהו אחר ואנחנו רוצים לחזור אל ה', אלא שמעולם לא התגרשנו ולא התחתנו עם מישהו אחר, וכך גם ה' אומר עלינו "זכרתי לך חסד נעורייך, אהבת כלולותיך".

כדי לחזור בתשובה עלינו לחזור למקום שבו אנחנו מרגישים שקשר עם ה' הוא קשר נצחי, ששום דבר בעולם לא יכול להפר אותו. קשר עם ה' הוא קשר אמיתי ונצחי, וחלק מהקשר הנצחי עם ה' הוא להבין שלא יכול להיות שום קשר אמיתי עם אף אחד חוץ ממנו.

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'

מואב שכרו עלינו את בלעם בן בעור לקלל אותנו. כאשר בלעם מקלל, הוא מחפש למצוא בתוכנו מקום שבאופן מהותי לא קשור לה', ו'להוכיח' לנו ולעצמו ולכל העולם שאי אפשר באמת לעבוד את ה' ולהיות העם שלו. לכן בלעם "שם אל המדבר פניו", כדי להזכיר את חטא העגל, מקור החטאים של ישראל. אלא שה' לא נתן לו לקלל, ובלעם לא מצא בתוכנו מקומות לא טובים - "לא הביט און ביעקב... ה' אלוקיו עמו".

אם אדם חוזר בתשובה מתוך מחשבה שיש בתוכו מקומות שבאופן מהותי לא יכולים להיות קשורים לה' - הוא כאילו מתחתן עם מואבי. מקומות כאלו בנפש אסור שיהיו קשורים לאדם בשום פנים ואופן - "גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה' עד עולם... לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם".

כאשר אדם חוזר בתשובה, ונזכר במעשים הלא טובים שלו, זה לא בשביל לגלות שיש בתוכו מקומות לא טובים, אלא בשביל שהמעשים הלא טובים שלו יעוררו אותו לחזור אל ה'. בצורה כזו הוא מתחתן עם מואבית ולא עם מואבי. המקום הלא טוב בנפש הוא לא זכר, שמוביל את האדם, אלא נקבה, כלומר מקום שמעורר את האדם להיות קשור בקשר אמיתי¹.

בצורה כזו העוונות של האדם הופכות לזכויות, כי הן המעוררות את האדם לשוב אל ה'. וכמו שכתוב בתניא (פרק ז'):

...שיעשה תשובה גדולה כל כך, שזדונות נעשו לו זכויות ממש, שהיא תשובה מאהבה, מעומקא דלבא באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו יתברך, וצמאה נפשו לה' כארץ עיפה וציה, להיות כי עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות היא הסטרא אחרא, ורחוקה מאור פני ה' בתכלית, ולזאת צמאה נפשו ביתר עז מצמאון נפשות הצדיקים, כמאמרם ז"ל "במקום שבעלי תשובה עומדים בו".

לכן בשביל שיצא דוד המלך, "מקים עולה של תשובה", התחדשה ההלכה "עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית".



¹ והארכנו על כך בשיעורים על מגילת רות.

להכנס לאווירת הימים הנוראים



בליל שישי אור לכ"א אב (הילולת ר' אהרון מבעלז, שאפילו הופיע קצת בהתוועדות כפי שניתן לקרוא), תלמידי ישיבת עוד יוסף חי התוועדו עם הרב כהכנה לחודש אלול ולימים הנוראים. התלמידים שאלו שאלות פשוטות ומאוד נוגעות בעבודת ה' השייכת לימים אלו. והתשובות שניתנו שופכות אור על העבודה שלנו בימים אלו, כיצד עלינו להכנס לאווירה של הימים הנוראים. מאמר זה מאוד עמוק מצד אחד, אך מאוד נוגע, יסודי ופרקטי מצד שני. אע"פ שיש כאן מהלך שלם השוזר את כל המאמר, חילקנו אותו לפרקים, שבכל פרק ניתן למצוא נקודות חשובות ויסודיות בעבודת הימים האלו.

א. ראש השנה הוא מצד הקב"ה

התלמידים: קשה לנו העניין הזה שהכל כאן מלאכותי, אנחנו לא מרגישים ולא רואים שום דבר, ואומרים לנו להיות בלחץ ובריאה כי מגיע יום הדין, לפני זה מתכווננים לזה חודש שלם, אחרי ראש השנה אומרים פתאום להרגיש משהו אחר, עשרת ימי תשובה, אח"כ יוה"כ עוד משהו. זה מוזר שאומרים לנו מה להרגיש כל פעם.

הרב: כדי להפוך את הראש קצת אני רוצה להתחיל מהשאלה הכי יסודית: מה אתה רוצה? האם המצע שאתה ממליץ הוא לבטל את ראש השנה? נגיד במילים כאלה: שמעתי מה שאתה טוען, אני קשוב. הקב"ה שלח אותי להיות הנציג שלו, אולי הוא יקבל את הטענות. אני חוזר לקב"ה, כמו משה רבנו במעמד הר סיני. אני אומר לו "מה שאני מבין מהם הוא שהם מרגישים שראש השנה זה מלאכותי, כדאי לוותר עליו". אם אני אומר כך לקב"ה האם אני מייצג נאמנה?

תלמיד: לא, יש אנשים שזה מאוד טוב להם. וגם אני לא ממליץ להוריד את זה לגמרי, אלא אני ממליץ רק שלא נצטרך לעשות משהו בשביל זה. יש ציפייה שאני ארגיש תלוי, שאני אעשה משהו, ואני ממליץ שיהיה רק רעיוני, בלי עבודה.

אני כן מרגיש שהדברים שאני לומד עובדים אצלי ומחלחלים, אם אתה אומר לי לחשוב על זה איזה תקופה, ללמוד על זה, ובסוף זה יחלחל וישנה אותך, אז אני מבין. הרב: אתה רוצה ללמוד על זה שאתה באמת תלוי בקב"ה, אבל אתה רוצה ללמוד על זה כי באמת אתה תלוי בו? או שאתה רוצה ללמוד על זה למרות שזה באמת לא ככה? **התלמיד**: באמת זה ככה. **הרב**: האם בראש השנה אתה באמת יותר תלוי בו? **התלמיד**: אני יותר תלוי. **הרב**: אז אתה רוצה שהוא יותר על זה? **התלמיד**: בסדר, הקב"ה עושה ראש השנה, זה משהו מצידו, אני רוצה שזה ישאר מצידו. **הרב**: אז הכל בסדר, באמת ראש השנה זה מצידו. עכשיו מה אתה עושה? האם הידיעה שמצידו זה כך אמורה לשנות לך משהו? או שאתה אומר "לקב"ה יש את תוכנית העבודה שלו ולי יש את תוכנית העבודה שלי?", אתה אומר לקב"ה: "נכון שמבחינתך זה ככה, אבל במסגרת לימוד המאמרים אני עדיין נמצא בלקוטי תורה של במדבר, ועוד לא הגעתי ללקוטי תורה של דברים"...

תלמיד: הייתי רוצה שזה שמצידו זה כך זה ישנה לי, אבל אני לא רואה איך זה ריאלי שזה ישנה אותי. **הרב**: אם כן, אז השאלה שלך היא אחרת. אתה לא רוצה לוותר על זה שמצידו זה יהיה ככה, ואתה רוצה שמצידו זה כן יהיה ככה, אלא שיש לך בעיה שאין לזה השפעה עליך.

❖ ראש השנה - ה' עושה מצידו, והידיעה הזאת אמורה להשפיע עלינו²

ב. בחירה כל פעם מחדש

הרב: נדבר על זה ממקום עוד יותר גבוה, מהמקום בו תכננתי לדבר מההתחלה: כשאני אומר שאני רוצה שהוא יעשה את זה, למה אני רוצה שה' יעשה את ר"ה? אפשר לומר שאני רוצה שהוא יעשה את ראש השנה כדי שנרגיש את התלות הזו, כדי שמה שאומרים לי לעשות בראש השנה יעבוד ויהיה אמיתי אני



² עוד על כך שהעיקר זה לראות איך הדברים הם מצידו, ראה במאמר הפתיחה לחוברת "קול דודי דופק".

רוצה שזה יהיה מצידו כך, אבל אז עדיין פשוט זה לא עובד לי, עדיין אני לא כ"כ מרגיש את התלות, אני לא מרגיש שיש לזה השפעה עלי – וזה הבעיה שלי.

ואפשר לומר שמה שאני רוצה שזה יהיה מצידו זה לא רק כדי שמה שאומרים לי לעשות הוא יהיה אמיתי ויעבוד, אלא אני באמת רוצה שהוא יעשה ראש השנה, וכמו שנסביר מדוע אני באמת רוצה שהוא יעשה ראש השנה.

נגיד את זה באופן פשוט: אם לא היה ראש השנה אז לוח השנה שלנו היה כמו גלגל, בלי התחלה ובלי סוף, זה פשוט היה מסתובב ומסתובב. עכשיו שיש ראש השנה מצידו אומרים לך "יש התחלה, אפשר להחליט שזה יסתובב ואפשר להחליט שזה לא יסתובב".

אתה בא להתפלל, אם אומרים לך מה לעשות ומה לחשוב שקורה – אז זה לא כל כך הולך (כמו ששאלו בהתחלה); אבל אם אומרים לך "מגיע ראש השנה, מה אתה ממליץ לקב"ה? מה שאתה תגיד, מה שאתה רוצה זה מה שיהיה! אתה רוצה להחליט להמשיך עוד פעם או שלא? או אולי אתה בכלל רוצה ש'מה שהיה הוא שיהיה' ונמשיך להסתובב בלי להחליט? אתה רוצה אחרת?" – אם אומרים לך כך אז דווקא זה יכול מאוד ללכת.

למה אני רוצה שתהיה נקודת התחלה? כי אז זה נהיה משהו בחירי, שהוא בוחר בו כל פעם מחדש. כלומר אני רוצה שהקב"ה יחשוב אם הוא באמת רוצה את זה או לא, אני לא רוצה שהקב"ה יחשוב שזה מסתובב וזהו. יש כאלה אומרים "עזב ה' את הארץ", ואני לא רוצה להגיד ככה. אז עכשיו הקב"ה שואל אותי – "האם אתה רוצה שהעולם כל הזמן יסתובב ויסתובב?" אני אומר לו "לא, אני רוצה שתחשוב כל פעם מחדש על השאלה אם אתה רוצה את זה".

עכשיו נשאל כך, האם זה מפחיד אותי שהוא יחשוב על זה כל פעם מחדש? הרי הוא יכול פתאום להחליט שהוא לא רוצה שהעולם ימשיך!

❖ אל תחשוב מה קורה אצל ה', אלא תחליט מה אתה רוצה שיקרה אצל ה'.

❖ אנחנו רוצים שהקב"ה יבחר מחדש, ולא סתם ימשיך להתגלגל בלי להחליט שהוא רוצה.

❖ אם הקב"ה כל הזמן בוחר מחדש זה מפחיד ומיירא אותנו.

ג. תיקון תפיסת הזמן בראש השנה³

תלמיד: זה בכלל לא מפחיד אותי, כי קשה לחשוב שהוא באמת יחליט שהוא לא רוצה להמשיך. **הרב:** אתה אומר שיש כאן פרויקט רציני עבור הקב"ה, זה מאוד חשוב ומשמעותי לו, וממילא קשה לחשוב שהוא יפסיק את זה באמצע ואי אפשר לצייר שפתאום הוא יחליט לבחון את הכל מחדש, כי הרי הוא חייב את זה, הוא לא באמת יכול בלי זה, זה באמת חשוב לו? **התלמיד:** לא, אני רוצה להגיד שיש פה איזו תכלית. אם היה תשעה באב ואני עם הפנים קדימה, למה שהוא פתאום יפסיק את זה? **הרב:** אתה בעצם אומר שיש כאן קו אחד ארוך, מאז שנברא העולם עד "אחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא". ואנחנו פשוט הולכים על הקו הזה, ואין סיבה שיפסיק באמצע. כלומר זה לא מעגל שחוזר על עצמו (שאז אנחנו צריכים לדון אם אנחנו רוצים שזה יתחיל כל פעם מחדש או שמעדיפים שיסתובב כל הזמן ברצף בלי להתלבט), אלא זה פשוט כמו קו אחד ארוך. לפי דבריך בכלל אין שנה ואין ראש השנה, אלא יש ראש העולם וסוף העולם. **התלמיד:** אני יכול לצייר שראש השנה הוא זמן שבו בוחנים האם השנה הבאה תהיה שנה משמעותית, מה המשמעות שלה בתוך הקו הגדול. אבל ההתחלה והסוף ידועים. אולי יש קושיות על זה, אבל זה נראה לי ציור יותר פשוט.

הרב: למה אתה מעדיף לצייר כך את ראש השנה? **התלמיד:** כך זה פחות מפחיד. **הרב:** רק שנשים לב, בהתחלה אמרת שאתה רוצה שמה שקורה בראש השנה למעלה ישפיע עליך, אתה רוצה שזה יפחיד אותך. ועכשיו אתה אומר שאתה רוצה לצייר את ראש השנה באופן שפחות יפחיד אותך. **התלמיד:** באמת אני לא יודע אם הרווחתי מכך שזה פחות מפחיד, תלוי מה אני מחפש.



(שופטים תשפ"ה), במאמר "תשובה בכלות הנפש".

³ עוד בנושא תיקון תפיסת הזמן בהקשר לראש השנה, ראה בגליון מעמקים מס' 59

הרב: אז בוא נחשוב⁴ האם זה רוח או לא, קודם ציירנו את הזמן כמעגל שמתחיל ומגיע לתכליתו כל שנה מחדש; ועכשיו אתה מצייר את זה כקו ארוך רצוף, שההתחלה שלו היתה מזמן, והתכלית שלו היא רק בסוף, אלא שהוא מחולק להרבה קטעים. אז נשאל כך: איפה יש יותר דירה בתחתונים? באיזה מהצירים וההסתכלויות האלה יוצא יותר שהקב"ה נכנס לבריאה ושקוע במציאות ונמצא איתנו? כשמציירים את הזמן כקו אחד רצוף, שאותו רצון שהיה בהתחלה ממשיך כל הזמן? או דווקא כשמציירים שהרצון מתחדש כל פעם? **תלמיד:** כשזה אותו רצון שהיה בהתחלה, והוא לא מתלבט כל פעם מחדש אם הוא רוצה או לא, אלא מההתחלה הוא הולך על זה עד הסוף. **הרב:** אבל גם כשאתה בא ואומר שאתה רוצה להרגיש שזה יהיה אותו רצון מההתחלה והוא ילך עליו עד הסוף, אתה לא רוצה להגיד שזה רצון שמתיישן, אלא אתה בעצם מתכווין לומר שהרצון הכללי הזה בסופו של דבר נמצא בכל פרט ופרט מהפרטים שיהיו אח"כ, כלומר שהרצון הזה הוא משהו שעומד ותלוי כל רגע. אז במה אתה נתון – ברצון האחד הכללי הזה? או בכך שזה נמצא בכל פרט ופרט ובעצם תלוי כל רגע?

במאמרים של ראש השנה יש שני מהלכים (הפוכים אחד מהשני) שקשורים למה שאנחנו מדברים: מצד אחד כתוב במאמרים שראש השנה זהו זמן שכולל בתוכו את כל הרגעים של השנה. ולא טוב להגיד שכל רגע העולם נברא מחדש, כי



יהודי אחד שהיה מאד מקורב לבגין, עבד איתו ממש צמוד. יצא לנו כמה פעמים לדבר איתו (פעם, כשהיו הרבה מאבקים). אחרי שהוא עבר לגמרי את הקריירה הפוליטית שלו, אך עוד היו לו קשרים, היינו פונים אליו לפעמים שיעזור. היהודי הזה אמר לנו פעם: "בממשלה ובמקומות הכי סודיים, אנחנו יודעים הרבה יותר דברים ממה שאתם יודעים. כמה שאתם מחשבים, אתם לא יודעים מה באמת קורה, הרי המרחק הוא מאוד גדול, אתם באמת לא יודעים מה מתחולל בפנים. אבל האמת האמת שאין לכך שום משמעות. לא משנה מה אתה יודע, בסופו של דבר השיקולים הם אותם שיקולים". כלומר "למרות שאתם לא יודעים מה באמת קורה – זה לא משנה, אני איתכם". היה מאוד משעשע לשמוע את זה.

⁴ נגיד בהקשר לדיון הזה סתם משהו מאוד משעשע: נדבר קצת מילים בקבלה, כתוב שהקב"ה וכנסת ישראל צריכים להיוולד עכשיו מחדש. בכלל זה שיש מציאות כזו של הקב"ה ועם ישראל, הכל עומד לדין. אולי ה' בכלל רוצה שלא יהיה קב"ה וכנסת ישראל. כשלומדים את זה בקבלה, מאד יפה לראות את זה, יש מחלוקת איך זה יכול להיות שהעולם חוזר ללפני מה שהיה. יש ממש דיון איך זה יכול להיות. קוראים באר"י, לפעמים נראה שהוא רוצה להגיד שהכל מתקפל ונגמר ומתחיל מחדש. ולפעמים נראה שלא לגמרי, אלא רק המוחין וכדו'. יש בכך דיון דומה. נגיד ככה: גם אם תלמד הרבה קבלה זה לא משנה, בסופו של דבר הספקות נשארים.

אם כך זה יוצא שהמציאות היא הרבה קטעים קטנים שאין קשר ביניהם, לכן רוצים להגיד שיש זמן כללי. אבל מצד שני כתוב הפוך, שראש השנה הוא הכי תחושה של בריאה, בכל השנה בגלל הרצף של הזמן אנחנו לא כל כך שמים לב לזה שהעולם נברא בכל רגע יש מאין, אך בראש השנה כן שמים לב לזה.

כדי להסביר את זה טוב נשים לב כיצד נראה הזמן מצידו של הקב"ה: הוא רוצה את כללות העולם, הרצון הזה הוא רצון אחד פשוט אך הוא מתפרט להמון רצונות פרטיים בכל פרט ופרט בכל רגע ורגע, אבל כל רצון פרטי הוא חלק מהרצון הכללי. וכדי שאני אשים לב שכל רצון פרטי הוא חלק מהרצון הכללי אני צריך להגיד שיש דבר כזה רצון כללי שמתפרט, כך אני מסביר איך הזמן נולד.

על מנת שהזמן לא יפריע לי לקשר עם ה' אני צריך לתפוס את הזמן כפי שהקב"ה תופס אותו: אני צריך לשים לב גם לכך שהזמן הוא נברא (וכל רגע ורגע בזמן נברא, וממילא אפשר לחתוך את הזמן לחתיכות), וגם לכך שיש דבר כזה כללות הזמן (ומהבחינה הזו כל הזמן כלול ברגע אחד). בראש השנה אנחנו אומרים את שניהם, למה? מצד אחד אנחנו באים ואומרים – אין רצף, עכשיו הקב"ה קוטע את הכל ומתחיל לדון מחדש; ומצד שני אנחנו אומרים שעכשיו זה הכללות של כל השנה ויש דין על כל הכללות. וההחלטה של עכשיו היא משמעותית לכל השנה. אם כן אני תופס עכשיו את כללות הזמן בבת אחת. כך יוצא שאני מסתכל על הזמן בשתי צורות הפוכות ובכך אני מתקן את תפיסת הזמן שלי באמת.

[מאמר מוסגר: תפיסת הזמן במהלך חגי תשרי]

אפשר לראות במאמרים שכל חגי תשרי קשורים ליחס לזמן, כל חג מתקן את הזמן באופן אחר: בראש השנה מסתכלים על איך שה' בורא את הזמן, בעצם מסתכלים על העתיד, איך כל העתיד נמצא עכשיו; וביום כיפור מתקנים את העבר, ובעצם מסתכלים איך כל העבר נמצא עכשיו; ובסוכות ושמ"ע ("זמן שמחתנו") מסתכלים על ההווה, שמחה קשורה להסתכלות על ההווה, כשאני שמח אני נתון כולי בתוך ההווה.

אפשר להסתכל על התיקון של החגים באופן קצת שונה: יש לנו "עולם, שנה ונפש"⁵, אפשר להסתכל שלתקן את העתיד זה בעצם הכי הרבה לתקן את הזמן – כל תפיסת הזמן קשורה לראש השנה, בו הכי מתמקדים בעניין של הזמן; לתקן את העבר זה בעצם לתקן את המקום – וזה ביוה"כ; ולתקן את ההווה זה לתקן את הגשמיות של המציאות – וזה מתחלק לשתיים, בסוכות מוציאים את ההגשמה מהמציאות החיצונית, ובשמחת תורה מוציאים את ההגשמה מהנפש. צריך קצת להשתעשע יותר כדי שזה ייקלט בפנים, אבל בסוף זה משהו פשוט בנפש.

תלמיד: לפי זה קודם מתחילים מהעתיד (ראש השנה), ואח"כ עוברים לעבר (יוה"כ)? **הרב:** להתחיל מהעתיד הכוונה להתחיל מהקב"ה, שקודם כל אין כלום וצריך לברוא שיהיה זמן. אחרי שהתחלת מהעתיד ונברא הזמן, ואתה יורד ונכנס לתוך הזמן אתה שואל – זה מה שרציתי?! אני רוצה לתקן את העבר. כלומר בראש השנה החלטנו שאנחנו רוצים שיהיה עולם, אני רוצה את המציאות שלי, עובר ר"ה מה שרצינו מתחיל להתגשם ומתחילים קצת להתחרט, אז אנחנו מנסים לשפץ את זה, רוצים ללכת על זה בצורה מתוקנת. עצם הירידה שלי ללמטה כבר גורמת לי שאני כל הזמן מתחרט ושואל את עצמי האם ירדתי טוב, האם אני בטוח שעשיתי עסקה טובה כשהחלטתי להיכנס למקום שרציתי? זה לא כזה פשוט. זו התחושה הפשוטה של האדם.⁶ ואז אני אומר, אם אני כל היום אתלבט ככה זה לא ילך טוב, זה לא יגמר, אני צריך פשוט לשמוח במה שיש וזהו. ואז אני הולך על זה ממש, הולך על המציאות בכל הכח. ככה הקב"ה רוצה שנרגיש.

- ❖ כשמסתכלים כיצד נראה הזמן מהצד של ה' (שבורא בנפרד כל רגע ורגע מהזמן) ניתן לראות כיצד כל רגע תלוי ועומד בבחירה של ה'.
הבחירה הזאת היא בראש השנה
- ❖ [בר"ה ה' בורא את מציאות החיצונית, ומאז ועד סוף החגים אנחנו נכנסים לזה יותר ויותר בצורה מתוקנת]



⁶ **תלמיד:** אז יוה"כ זה שוב דין? שוב אני שואל את עצמי אם ללכת על זה. **הרב:** כן, אלו ימי דין.

ד. לבכות כמו תינוק

תלמיד : בסדר, שואלים אותי אם אני רוצה להמשיך עוד שנה, ואני מחליט שאני רוצה להמשיך עוד פעם, נו, מה עכשיו? **הרב :** כמה אתה רוצה? קצת או הרבה? אתה לחוץ על זה? או שבסדר זה לא כזה מעניין אותך, לא ממש אכפת לך. **תלמיד :** אני אומר "יקח לי הרבה זמן עד שאני אהיה באמת לחוץ על זה, ובינתיים זה סתם מתגלגל ככה, בלי שזה ממש מעניין אותי. אני מגיע לראש השנה, אני לא מוכן, תדחה את ראש השנה עד שאני אהיה מוכן". **הרב :** אתה מעדיף שיהיה לך ראש השנה פעם בשנתיים? בשלוש? פעם בחיים כשתהיה מוכן? **תלמיד :** לא, כל פעם שזה יהיה אני מרגיש שזה לא פנימי. **הרב :** אז לבטל? או שחשוב לך שיהיה ראש השנה, ואתה לחוץ על זה. אתה מגיע למסקנה ואומר "כיוון שאני לא מצליח אז אני לא רוצה את זה", אבל אני אומר הפוך: "כיוון שאני רוצה את זה ואני לא מצליח, אז זה יותר מלחץ, לחשוב שאולי אני אפילו לא רוצה את זה?" **תלמיד :** זה לא עוזר. **הרב :** זה לא עוזר, אבל זה קשה לך שזה לא עוזר, זה מלחץ אותך שזה לא עוזר. אני בא לקב"ה ואומר לו: "הגיע ראש השנה ועושים הרבה רעש, אבל אני לא מרגיש שזה באמת הצליח להזיז אותי ולהשפיע עלי, אבל זה עצמו בעיה, ואני אשמח שיהיה אחרת".

תלמיד : אז המטרה שאני אגיד את זה וזהו? **הרב :** המטרה שתהיה צדיק ותבכה יותר ממה שבוכים הנשמות בגיהנום, זה מה שרוצים⁷. באמת זה לא החוויה האישית שלי, אני קורא בדרושים, אני רואה מה כתוב, אני מבין את ההיגיון, אפשר לצייר את זה שהמעבר מגיהנום לגן עדן הוא הרבה יותר קטן מאשר המעבר מהזמן שלפני ראש השנה אל ראש השנה, גן עדן וגיהנום זה פרטים בתוך המציאות, אבל



יש לו לבכות יותר מאשר בוכים עוברים בגיהנם, שעליהם אמר הכתוב 'עוברי בעמק הבכא' (תהלים ס"ד) שהרי הגיהנם הוא רק מירוק נפשו וכמו שאמרו על אחר מוטב דלידיינ' וליתי לעלמא דאתי. ואם על הסתלקות עונג עוה"ב בוכים שאינו אלא זיו. ומכ"ש וק"ו שיש לבכות על סילוק גילוי אור א"ס ב"ה מקור התענוג".

⁷ בלקוטי תורה ד"ה 'שוש אשיש' (פרשת נצבים מח, א) "השופר הוא ג"כ המשכת בחי' ענג העליון אלא שהוא המתגלה בבחי' פנימיות... שהוא למעלה מעלה מבחי' ענג העליון המלוּבש בתומ"צ... אך הגילוי הזה הוא ע"י בחי' גנוחי גנח וילולי לילל כי הבכיה היא על ריחוק אור א"ס ב"ה בבחי' גילוי... כי

עכשיו הקב"ה צריך להחליט על כללות המציאות, אם היא תמשיך או לא, זה משהו אחר לגמרי...⁸.

תלמיד: אז אם ה' עשה ראש השנה כדי שאני אבכה כל כך הרבה, וזה רחוק ממה שקורה בפועל, יוצא שהוא לא הצליח, הרי אני לא בוכה כמו הנשמות בגיהנום... **הרב:** הפשט הוא שבגיהנום הנשמות בוכות על עצמם, ובראש השנה כביכול ה' בוכה ולא אני⁹. "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"¹⁰, "ושוקיו עמודי שש" – זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו¹¹. זה לא שהקב"ה בעיקרון רוצה את זה וזה פשוט לו והוא ממשיך הלאה. אם הוא רוצה את זה לא בגלל שכבר קודם הוא רצה את זה ועכשיו הוא רק ממשיך את מה שהיה בהתחלה, אלא כשהוא רוצה את זה בגלל שעכשיו הוא מחליט שהוא רוצה את זה. אז באמת צריך לרצות את זה ברצון כל כך חזק שיגרום שזה יהיה, לא מספיק מה שהוא רצה את זה פעם בהתחלה, אלא צריך לחתוך את זה עכשיו ולהגיד "אני רוצה שזה ימשיך".

כשאדמו"ר הזקן קורא את האר"י ואת מה שכתוב בתורה "יום תרועה יהיה לכם" (שהתרגום הוא "יום יבא יהא לכן") המשמעות מבחינתו היא שהקב"ה אומר לנו "אני רוצה מאוד חזק, אבל אני רוצה שגם אתם תרצו כל כך חזק, כי אם רק אני רוצה ואתם לא – זה לא יספיק. אני רוצה שהרצון שלי יבוא לידי ביטוי בתוך הרצון שלכם, שהרצון שלכם יהיה כלי לגילוי הרצון שלי¹². אני רוצה שיהיה לרצון שלי ביטוי בתוך המציאות. שהמציאות לא תהיה כאילו זה כבר התוצאה וזהו, אלא



¹⁰ תניא פרק לו, עפ"י תנחומא נשא טז.

¹¹ במדבר רבה תחלת פרשה י. ראה באריכות על כך בהמשך יו"ט של ר"ה תרס"ו.
¹² **תלמיד:** אנחנו רוצים כי אנחנו רוצים, זה מה שהוא רוצה? **הרב:** אם אתה רוצה בגלל שזה מה שאתה רוצה וזה הופך להיות הרצון הכי קיומי שלך אתה מרגיש שלא אתה המצאת את זה, כי הרי לא המצאת את עצמך. ברצון הזה אתה מבטא את זה שהקב"ה עשה שיהיה אותך ושתרצה את זה, ובעצם אתה מבטא את הרצון של ה'.

⁸ אני לא חושב שמישהו עושה השוואה כזו כמו אדמו"ר הזקן. כשאנחנו מדברים על יום הדין, אנחנו חושבים על השאלה האם יהיה לנו קצת יותר בגן עדן, או קצת פחות בגיהנום. אבל לא חושבים שזה יותר מלחיץ מאשר להיות בגיהנום. אדמו"ר הזקן, כל הבכי שיש זה כלום לעומת הבכי של ראש השנה. זה מדהים...

⁹ [הערת המערכת: וכפי שדובר בפרק הראשון, שהעיקר הוא לשים לב מה 'עובר' כביכול על ה' בראש השנה, וממילא זה משפיע עלינו]

שבמציאות יתבטא זה שאני באמת רוצה. הרצון שלי כל כך תקיף שהוא גרם שיהיה את המציאות, ואני רוצה שהמציאות תרגיש שכל מה שהיא קיימת היא מכח זה שאני רציתי. אם אתם לא רוצים את זה, אז יוצא שאני מאוד רוצה שזה יהיה וזה לא בא לידי ביטוי בכלל במציאות, אז אני רוצה שגם אתם תרצו ככה וכך יבוא לידי ביטוי זה שאני רציתי".

תלמיד : איך הרצון הזה קשור לבכי? **הרב :** זה מאד קשור לבכי, כשאתה רוצה לבטא את הרצון הכי קיומי שלך אתה בוכה. כמו תינוק, הדבר הראשון שהוא עושה הוא בוכה. הדבר הראשון שרוצים מתינוק ברגע שהוא נולד זה לראות שהוא בוכה, אם הוא לא בוכה זה בעיה. מגיע ראש השנה, הקב"ה ברא את העולם, הוא רוצה לדעת האם התינוק בוכה¹³, אם הוא לא בוכה, אפשר לקמט אותו, כמו שה' עשה לפני שברא את העולם (ראה חגיגה יג:). הוא רוצה לשמוע שאתה רוצה, אתה רוצה? אז אפשר להשאיר את זה, לא מקמטים את זה.¹⁴

❖ כשהקב"ה אומר לנו "יום תרועה יהיה לכם" הוא בעצם אומר לנו שהוא רוצה וכביכול 'לחוך' עד כדי בכי, והוא רוצה שגם אנחנו נרצה כך



כאילו בלועים בתוכו, אנחנו מתכנסים בחזרה בתוך ה'.
¹⁴ כתוב (ראה ברש"י שמות א, טו) "ש"שפרה" מלשון "שמשפרת את הוולד", ו"פועה" זה מלשון שרוצה שיהיו קולות. "שפרה" זה מלשון שופר, לשפר את הוולד זה לעשות אותו כלי טוב, כמו השופר, כלי שהקול יכול לצאת ממנו. כשהעולם נולד צריך שיהיה שופר וקולות, "שפרה ופועה" – פועה זה לעשות בפועל שיצא הקול, ושפרה זה לעשות שיהיה כלי שהאוויר עובר בתוכו, שהאדם יהיה חלול, שיהיה משהו שיכול להוציא קולות.

¹³ לפני שהאדם בוכה הוא כאילו מכונס בתוך עצמו, והבכי מבטא החוצה את זה שהוא מכונס בתוך עצמו. הבכי הוא היציאה הראשונה של האדם החוצה, ממה שהוא התכנס בתוך עצמו. בבכי הזה של התינוק הוא בעצם אומר "הייתי בפנים ויצאתי"... הוא היה בלוע ונעלם, היתה לו איזה תחושה בפנים בפנים שהוא לא צריך לעשות כלום. פתאום מולידים אותו, הדבר הראשון שהוא עושה זה לבכות. האר"י כותב בשער הכוונות (דרושי ר"ה דרוש ז') שהתוקע הוא כמו הקב"ה, השופר הוא כמו רחם, והקולות של השופר זה היהודים שנולדים מתוך הרחם. כלומר האר"י אומר לכוון שהקדוש ברוך הוא כאילו רוצה להוליד אותנו עכשיו מחדש. אפשר להגיד שלפני התקיעת שופר אנחנו

ה. תקיעת השופר: העיקר שאנחנו נבכה.

אולי נגיד עוד משהו יפה בכתבי האר"י¹⁵: האר"י אומר שצריך להסתכל אחרי התקיעות על הפנים האדומות של התוקע. וכתוב שצדיקים היו מסתכלים על התוקע¹⁶. מה יש להסתכל? האר"י מדבר על האדמומית של הפנים. כשאתה רואה את הפנים של התוקע אתה רואה את המאמץ, את מה שהוא מכניס את הכח שלו לתקיעה, את ה"מאן דנפח מתוכיה נפח", "שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתו בכח" (תניא פרק ב'). אתה רואה את כמה שהוא שקוע בתוך זה¹⁷. מה שהפנים נהיות אדומות למעלה זה איך שהקב"ה מגלה לנו עד כמה הוא רוצה את המציאות, הקב"ה מאוד מתאמץ ויוצא מזה קול, הקול שיוצא הוא אנחנו, הקול הזה הוא הבכי שדיברנו עליו, וכמו שנסיביר:

נחדד את זה שיהיה מובן יותר יפה. עד עכשיו אמרנו שמה שהקב"ה מתאמץ זה בעיקר כדי לברוא את המציאות (וכחלק מזה, כדי שזה ילך טוב, הוא מבקש שגם אנחנו נרצה את המציאות), אבל האר"י אומר שעיקר המאמץ שלו הוא כדי שגם אנחנו נבכה, שגם אנחנו נרצה את זה.

נחבר את זה למה שאמרנו קודם: הוא רוצה להתאמץ, אך הוא רוצה שבסופו של דבר המאמץ הזה יבוא לידי ביטוי. איפה הוא מגיע לידי ביטוי? בזה שהוא רואה שגם אנחנו מתאמצים. כשאנחנו אומרים שאנחנו רוצים זה אומר שהקב"ה הצליח לתקוע. זה התיאור הפשוט באר"י. מה שהוא מתאמץ זה מה שעל התוקע נהיה אדום, ומה שאנחנו בוכים זה יציאת הקולות של השופר, ואם אנחנו בוכים זה אומר שיצא משהו. הצליח שיצאו הקולות.¹⁸



ששומעים את הקול. ז"א ונו' זה הקב"ה וכנסת ישראל, כלומר זה מה שה' מתייחס אלינו ואנחנו מתייחסים אליו. כלומר תקיעת השופר הזאת מולידה שיהיה מערכת יחסים בינינו, כל התפילות של כל השנה יוצאים מתוך זה שהוא רוצה שיהיה אותו שהוא הקול ואותו שאנחנו שמיעה של הקול. מהתקיעה הזאת אפשר להתחיל לדבר, לייצר הרבה דיבורים. האר"י אומר שכל החמשת העינויים שיש ביוה"כ הם כנגד חמשת מוצאות הפה, א"כ ראש השנה זה

¹⁵ עוד על כוונות האר"י לתקיעת שופר, ראה באריכות בגליון מס' 17 במאמר "כוונות מצוות תקיעת שופר".

¹⁶ ראה אג"ק לר"י חלק ג' עמ' שמב. והוא קונטרס לימוד החסידות עמ' 11.

¹⁷ ראה בגליון 58 במאמר "להיות תמים, מה זה אומר?".

¹⁸ האר"י אומר שהפה של התוקע זה אמת שמולידה את הקול, והקול מתחלק לשניים, לז"א – שזה הקול עצמו, ולנוק' – שזה מה

❖ בפנים האדומות של התוקע אנחנו רואים את הלחץ והמאמץ של ה', שאנחנו נתאמץ ונהיה לחוצים על זה שהוא יברא את העולם

1. יציאת הקולות: לשחרר את הלחץ.

בזמן התקיעה יש מתח בקרב הציבור, האם הוא יצליח לתקוע או לא. כשיוצאים הקולות יש תחושה שיצא משהו. הקב"ה מתאמץ, וכשראש השנה מגיע ובוכים, אז יצא תקיעה, משהו יצא.

יש סיפור מאוד מעניין על הרבי, סיפור מפתיע: לרבי היה מאוד קשה לתקוע, הרבה פעמים התקיעות היו הולכות בקושי רב, הרבה פעמים זה היה לוקח הרבה זמן והרבי היה מחליף שופרות, ומתעסק עם זה ומנסה שוב ושוב. פעם אחת היה מאוד מאוד קשה, ואחרי כמה שנים התברר הסיפור שהיה שם. סיפור מופלא. היה יהודי שהרבה שנים לא היו לו ילדים, והוא ביקש כמה פעמים ברכה ועדיין לא היו לו ילדים, הוא החליט שנה אחת שהוא רוצה להתעקש על זה. הוא הגיע ל-770, ונעמד ליד הבימה מול איפה שהרבי עומד בתקיעות. הוא נעמד שם לפני התפילה, שם הוא התפלל ולא זז משם. הרבי בא לתקוע, והיהודי מכוון שהוא רוצה לילדים, לא מעניין אותו. הרבי מנסה לתקוע ולא הולך הולך לו, עוד פעם ועוד פעם, ושום דבר לא מצליח. הסיטואציה ממשיכה המון זמן. והיהודי הזה במשא ומתן עם עצמו כל הזמן, להמשיך או לא, והוא מחליט שהוא ממשיך להתעקש, ובסוף הוא אמר לעצמו – יותר חשוב שהרבי יצליח לתקוע מאשר שיהיה לי ילדים, ומיד כשהוא חשב כך הרבי הצליח לתקוע את כל התקיעות בצורה חלקה. באותה שנה נולד לו ילד. כשעשו לילד חלאק'ה היהודי הגיע עם הילד אל הרבי, ואז הרבי שאל אותו: "זה הילד של התקיעות?".

למה הבאתי את זה? יש את המאמץ ויש את ההרפיה. יציאת הקולות היא ההרפיה. וכל עוד הוא לא הרפה לא יצאו הקולות. אפשר לראות את זה גם אצל



לדיבור; אחרי זה סוכות ושמח"ת זה יותר מתעבה.

ההבל היוצא מהפה – זה הקול הפשוט של השופר; אח"כ יוה"כ זה חיתוך האותיות, שאפשר להפוך את ההבל שיוכל ליהפך

בעלי תקיעות, שכשהם בלחץ הם לא מצליחים. אם הם בנחת יותר הם יכולים יותר לתקוע. אז כשהקול יוצא צריך שיהיה גם נחת.

תלמיד: אתה אומר שכדי להצליח לתקוע צריך להיות בנחת, כי הלחץ חוסם. אז אני מרגיש שאני בלחץ, ואני חוסם את עצמי בכך. **הרב:** כמו שהבעל תוקע חוסם את עצמו לפעמים. הרבה פעמים עובר על האדם משהו קשה, ואם הוא לא בוכה זה הורס לו את הבריאות. זה שלא בוכים זה לא מעיד על זה שאין סיבה לבכות, אלא האדם לא בריא בנפשו, לא משחרר... לפעמים זה מעיד על כך שלגמרי נעלם, וזה לא נוגע לו.

תלמיד: יש לך פתרון לאנשים תקועים? **הרב:** הפתרון מאוד פשוט – לתקוע בשופר. להיות תקוע זה גם לתקוע. **התלמיד:** אני לא תוקע אלא תוקעים אותי... **הרב:** נגיד את זה במילים שאמרנו קודם. אם אני תקוע ובגלל זה אני מאד מאוכזב, ולכן אני לא מבין מה הקב"ה רוצה כשהוא עושה את ראש השנה – אז אני אומר שאני תקוע ולכן העסק לחוץ ולא יוצאת שום תקיעה. אך אם אני אומר שזה תקוע, וזה שאני תקוע זה גם עושה משהו, זה עושה שאני אשתחרר.¹⁹



יוצאים. שנה אחת היה דחוק מאד מאד... הוא ניגש אל היהודי הת"ח ושאל אותו, כהרגלו, "האם יוצאים ידי חובה", והפעם אותו ת"ח ענה לו "לא, לא יוצאים", אז ר' אהרן אמר לו – "כמו אלה לא היה אף פעם...".

אז אתה אומר שאתה מרגיש תקוע, אתה מרגיש שהקול צרוד קצת, ר' אהרן רצה שיהיה הכי צרוד שיש, הכי כאילו 'לא קולות' בכלל.

פעם ניגש אלי לדבר איתי חסיד בעלז, שלחו אותו להתייעץ איתי. קראו לו אהרן, הוא נולד בדיוק אחרי ההסתלקות של ר' אהרן (בשנת תשי"ז). אמא של אותו חסיד ואשתו שלחו אותו להתייעץ איתי, אמרו שהוא כל הזמן בוכה. הם באו לפגישה מאוחר בלילה (זה היה הזמן היחיד שהיה לו פנאי לזה). הוא שאל אותי: "דיברו איתך?", עניתי לו: "לא", נכנסנו לחדר, ואז הוא התחיל לספר לי: "אמא מאוד רצתה שאני אבוא להתייעץ, גם אשתי רוצה". אני שואל

¹⁹ חב"רה מהישיבה היו בציון של ר' אהרן מבעלז והתפללו שם. הם ראו שם חסיד בעלז זקן, וביקשו ממנו שיספר להם עליו. הוא מאוד לא רצה, הוא אמר "זו דמות פלאית, לא בשבילכם" (היה באמת איש פלאי, אפילו בגשמיות הוא היה קצת פלאי. אם אני זוכר טוב, אמרו עליו שהיה שוקל 30 קילו, לא נראה לי שיש בן אדם מבוגר כזה... כל המציאות שלו הייתה ערימה של ניסים. הרבי כינה אותו "צורה בלי חומר"). לחצו על החסיד הזקן הזה הרבה, ויצא לו אחד הסיפורים התמוהים: בתקיעת שופר, הרבי מבעלז היה מוציא קולות מאד צרודים, והרבה מאד מהחסידים שלו היו הולכים לשמוע תקיעת שופר אחרי זה עוד הפעם כדי לצאת ידי חובה. כאשר הוא היה גומר את התקיעות, היה מגיע יהודי תלמיד חכם ליטאי, ור' אהרן היה שואל אותו – "נו, זה היה בסדר?" אז הוא היה אומר: "כן, יוצאים ידי חובה". רוב האנשים חשבו שלא יוצאים בזה ידי חובה, אבל אותו ת"ח היה אומר שכן

ז. השופר: המציאות כולה צועקת.

נגיד עוד נקודה אחת חשובה: הסברנו את העניין של התוקע ואת העניין של יציאת הקולות. אם יש רק שופר וקולות אבל אין תוקע זה כלום, וכן אם יש רק תוקע ושופר ואין קולות זה גם כלום. מה שמיוחד הוא שגם אם יש תוקע ויש קולות – אם אין שופר זה לא נחשב. היה אפשר לחשוב שהשופר הוא רק הכלי, הוא רק האמצעי שגורם לכך שתהיה תקיעה ויצאו קולות, אך האר"י אומר שהשופר הוא מאוד משמעותי – צריך שתהיה שפופרת חלולה שהקול יצא מתוכה. כלומר המאמץ של הקב"ה הוא לברוא דווקא מציאות חלולה שתוציא קולות, ולא מספיק לו רק עצם זה שיצאו קולות. וכפי שנסביר:



מקווה שיעזור, מקווה שעזר גם לך קצת שגם לך יהיה נעים, ואז הוא מברך אותי "שתצליח מה שתעשה, כי מגיעים לפה נושאים יותר חשובים" שוב, לא אמר "בעיות יותר קשות".

ר' אהרון היה שולח את בן דוד של אבא שלי (הרב רבינוביץ', סבא של מי שהיום רב הכותל) כל יום שישי, שילך לכותל עם פתקים כדי להתפלל שם. פעם אחת ר' אהרון כתב בפתק את השם של עצמו, ואמר לו "כשאתה מתפלל עלי אל תגיד 'הרב הקדוש, אהרן...'". אל תהיה שוטה, תבקש רחמים, כפשוטו. ואז הוא הבטיח לו שכשהוא יפטר מן העולם הוא יבוא ללוות אותו. אח שלו (אח של הרב רבינוביץ') סיפר לי: אח שלי שכב על ערש דווי בשערי צדק, והרופאים לא מבינים מה קורה, לא ברור איך הוא עדיין חי במצב כזה. אחרי שבועיים שהוא כבר שוכב כך, עברו ליד החדר שלו חסידי בעלז, הדלת שם הייתה פתוחה אז הוא ראה אותם, הוא סימן שהוא רוצה שיקראו להם. קראו להם, הם נכנסו פנימה. והדבר היחיד שהצליח להגיד זה שילכו לציון של ר' אהרן. הם אמרו לאח שהיה שם "מתי שיש יציאת נשמה תסתכל על השעון". הם יצאו משערי צדק להר המנוחות וברגע שהם הגיעו לציון של ר' אהרן בדיקו באותו זמן הייתה יציאת נשמה.

אותו: "על מה להתייעץ?" זה היה או בחשון (כאילו מיד אחרי החגים) או באלול, הוא אומר לי: "מה רוצים מיהודי?" "מט"ו באב עד שבת בראשית הצאנזר רבי אמר שהיודי צריך לבכות". ואיך שהוא אמר את זה היו לו דמעות, לא ראיתי בן אדם שיוצאות לו כל כך הרבה דמעות, כל הזקן שלו מלא בדמעות תוך כדי שהוא מדבר. אני שואל אותו איזה שאלה, והוא אומר לי: "מה רוצים מיהודי? נולד לנו נכד, והרופאים אמרו שהוא חירש, אז מה רוצים מיהודי? יהודי מתפלל, אומר תהלים שהילד יתרפא, ב"ה כבר התרפא והכל בסדר". הוא ממשיך "אתה יודע, שכשקוראים תהלים לא כתוב כ"כ בנוגע לאזניים אז זה יותר קשה..." והוא בוכה תוך כדי... הוא בעיקר סיפר כל מיני סיפורים ואני סיפרתי לו גם קצת סיפורים. בסוף אחרי כל מיני שאלות, חוץ מזה שנהניתי לפגוש כזה יהודי, לא היה שם משהו בעייתי, הכל היה בסדר... שמתי לב שבכל הפגישה הוא לא אומר שום דבר רע. הוא לא מוציא מהפה משהו רע, אף פעם אין בעיה, הוא מצטט איזה פסוק שאני אמור להבין מתוך זה, על זה שהרופאים אומרים שצריך שיהיה שמיעה טובה, אין דבר כזה שהוא יגיד משהו רע. תוך כדי הוא מספר שר' אהרן כך היה, לא היה אומר אף פעם מילה של משהו לא טוב. ואז כשהתחלנו להיפרד, הוא כבר אמר – "טוב, נפגשנו, אני כל כך שמח להיפגש,

בתורה כתוב "יום תרועה יהיה לכם", והתרגום אומר "יום יבבא יהא לכון", לכאורה היה אפשר להגיד שהכוונה היא שאנחנו צריכים בראש השנה לצעוק בפה, למה צריך להריע דווקא עם כלי? עם שופר? אלא שזה לא מספיק שנריע בפה. אם אני רק מריע בפה המשמעות היא שאני הוא הצועק, אך אם אני מריע בשופר הכוונה היא שהמציאות עצמה צועקת. אם האדם בעצמו צועק זו צעקה חלשה אך אם הוא תוקע בשופר האדם מרגיש שהמציאות בעצמה היא צועקת, זה הרבה יותר חזק. כלומר זה משהו קיומי לגמרי, בעצם אני צועק במקומות שאני לא בן אדם, אני כמו בעל חיים, הצעקה הזאת היא ממש בטבע. לכן זה דווקא עם השופר.

אם נחבר עם מה שאמרנו קודם המשמעות היא שהקב"ה צועק, והתוקף של זה הוא שהמציאות כולה צועקת, עם כל העוצמה שיש לה. יש כאן דין על כל המציאות. רוצים שיהיה מציאות? הקב"ה אומר: "אני רוצה שתהיה מציאות", וזה גורם שתהיה מציאות.

מודעות עצמית: קלקלתנו תקנתנו

היום יש המון מודעות עצמית. פסיכולוגיה, וכל מיני שיטות. ממילא גם כשבאים לעבוד את ה' יש המון מודעות, וממילא עולות מלא שאלות כאלה. אפשר להתייחס לזה כאילו פעם היו עובדים קשה וחזק אך היום יש הרבה שאלות, והמודעות בעצם מקלקלת את העבודה. אבל באמת זה עובד הפוך – "קלקלתנו תקנתנו". זה שיש מודעות וזה הורס את עבודת ה' זו גם התקנה שלנו, וכמו שנסביר²⁰:

בסופו של דבר המודעות לא גורמת רק לבעיות בעבודת ה', היא גורמת לבעיה גם סתם ברצון לחיות, וזה מייצר המון קושי בחיים באופן כללי. אם אני מסתכל מה התוצאה הנוראית מכך שיש המון מודעות היום יותר מפעם. התוצאה הכי מדידה והכי מדעית מכך היא שיש המון המון התאבדויות. בדיוק הפוך ממה שהפסיכולוגים מנסים לייצר, הם אומרים שהם מייצרים מודעות כדי לפתור את הבעיות של האנשים, ובעצם זה שהם מעמיקים את המודעות זה מעמיק את



²⁰ ראה על כך גם במאמר "מלכנו או דודנו" בחוברת "קול דוד".

הקשיים של האדם וזה מה שגורם שהאדם יהיה קרוב יותר להתאבדות. פשוט שזה ככה, פשוט שעודף מודעות גורם לדיכאון. כמש"כ "יוסף דעת יוסף מכאוב". הולכים לפסיכולוג כדי שתהיה לי הרבה מודעות לבעיה וכך אוכל לפתור אותה, וזה למעשה מייצר את הבעיה ומעמיק אותה עוד יותר. אפשר לתת לזה דוגמה עוד יותר חזקה: המון מודעות גורמת לנטיות הפוכות. בן אדם מתחיל לומר "אני כזה, אני כזה"²¹. וגם אחד התופעות הכי חזקות כתוצאה מנטיות הפוכות זה התאבדויות. כלומר ככל שיש יותר פסיכולוגיה יש יותר ריקון של הנפש.

למה בכל אופן "קלקלתנו תקנתנו"? כי המודעות העצמית גורמת לנו באמת להרגיש בפשטות כמה שאנחנו דלים וריקים. פעם בן אדם היה חי, היום בן אדם לא יודע אם הוא חי או מת, הוא לא יודע איפה הוא מרוב מודעות. אתה הרבה יותר מרגיש שאתה זקוק לרחמי שמים. בלי רחמי שמים, אם את כל השאלות ששאלתם כאן הייתם שואלים בלי יראת שמים, הקשר בין זה לדיכאון היה מאוד מובהק.

לכן אמנם אפשר להגיד שאני שואל כל מיני שאלות שרק מסבכות אותי, והתגובה לשאלות כאלה צריכה להיות: "מה אתה שואל שאלות? תהיה יהודי פשוט וזהו! הגיע אלול, תעשה תשובה! עוד מעט מגיע ראש השנה, מה אתה מבלבל את המוח? הקב"ה אמר שיש דין, אז יש דין! אם היה לך דיון בבית משפט פה – לא היית שואל שאלות, פתאום דין בשמים אתה מתחיל לבלבל במח?! מה אתה עושה את עצמך שמשון הגיבור? יש דין וגמרנו!" אפשר לענות כזו תשובה, זו תשובה מצוינת שיש כאלה שיענו אותה והם צודקים במאה אחוז.

ובכל אופן התחושה היא ש"קלקלתנו תקנתנו". שהמודעות הזו היא גורמת לנו שבאמת נהיה זקוקים בצורה הכי פשוטה לקשר עם הקב"ה. אנחנו זקוקים לתשובות, אין לנו תשובות, וזה ממש מציק, וקשה להסתדר. אתה מגיע לאלול, אם אין לך תשובות, אם אתה לא יודע מה זה ראש השנה, זה מצוקה, זה בעיה. אז שנזכה בעזרת ה' שהקב"ה ישמע שוועתנו.



²¹ ראה על כך בהרחבה בספר 'נשיאת הפכים' (יצא לאור לאחרונה במהדורה מחודשת).

הערות בספר דרך חיים (א')



החל מתחילת הזמן התחילו ללמוד בישיבת עוד יוסף חי בספר "דרך חיים" של אדמו"ר האמצעי. ומידי יום שלישי בבוקר מעביר הרב שיעור בספר זה. לפניכם מוגש השיעור הראשון בסדרה, שניתן ביום שלישי ב' אלול. בשיעור זה הרב הקריא את כל ההקדמה והעיר מדי פעם הערות חשובות (והקדים ואמר "בספר זה צריך לקרוא הרבה הרבה ברצף, כדי לקבל חוש במה שהוא בא לומר לי"). כאן אנחנו מביאים רק את ההערות בלי תוכן הספר, על מנת להבין את האמור כאן מומלץ לקרוא קודם את הקדמת הספר "דרך חיים".

הספר 'דרך חיים' הוא ספר קשה ללימוד, אך בכל זאת כדאי ללמוד אותו. אדמו"ר האמצעי שואל שאלות מאוד יסודיות, את השאלות הכי בסיסיות שיש – לכן כדאי ללמוד אותו. אמנם זה קשה ללמוד אותו כי הרבה פעמים נראה שהוא שואל בצורה של פילוסופיה, שכאילו לא נוגעת לשאלות היומיומיות שלנו. הוא שואל את השאלות בצורה קצת מופשטת עד שנראה לי שזה לא שאלות שלי אלא זה רק שאלות שלו. אך האמת היא שזה עובד הפוך, בגלל שאנחנו חושבים שזה לא נוגע ליומיום אנחנו שמים את זה בצד, אע"פ שאלו שאלות מאוד מציקות, אנחנו פשוט עונים עליהן תשובות לא בהירות, וכתוצאה מחוסר הבהירות אנו נתקלים בהרבה קשיים במציאות. אנחנו לא שמים לב לכך שהוא מתאמץ המון כדי לשאול את השאלות שלנו.

סיבה נוספת לכך שקשה ללמוד אותו היא הוא שלוקח לו המון זמן לענות על מה שהוא שואל. חוץ מזה יש בלימוד שלו קושי שלישי, שהקושי שלם שלם לפעמים לא כל כך קושי, וגם התירוצים שלו לא כ"כ תירוצים. אתה מסתכל ורואה שהוא הקשה בצורה חריפה (ואתה לא מבין מה כ"כ קשה כאן), ועונה איזה תירוצ אע"פ שאפשר היה לענות אחרת. ואכן, באמת אחרי כמה דפים הוא בעצמו עונה על כך כמו שחשבנו. לכן הרבה פעמים זה מבלבל מה הוא אומר. אלו קשיים שמופיעים הרבה בלימוד מאמרי חסידות, ובפרט במאמרים של אדמו"ר האמצעי.

עוד דבר שצריך לשים לב כשלומדים את אדמו"ר האמצעי. הרבי כותב שכאשר לומדים אדמו"ר האמצעי צריך לשים לב שהביטויים מתחלפים. הוא כתב בצורה כזו שאתה יכול להבין מה הוא מתכווין רק מצד התוכן, אך לא מצד הביטויים, הוא משתמש בכל ביטוי כל פעם לפי ההקשר שהוא צריך כדי שהתוכן יהיה מובן. הוא לא רוצה שיתקבע אצלך דווקא המושג הזה באופן הזה.

היחס בין יראה לחכמה

בתחילת ההקדמה הוא מביא שני פסוקים שמדברים על היחס בין חכמה ליראה "ראשית חכמה יראת ה'" ו"הן יראת ה' היא חכמה", וכותב על כך "לכאורה שני פסוקים אלו סותרים זה את זה", שמהפסוק הראשון משמע שהיראה קודמת לחכמה, ומהפסוק השני משמע להיפך. שוב, כפי שהקדמנו, אין הכוונה שמדובר כאן על סתירה שאנחנו לא יכולים לענות עליה, אלא הוא נהנה להגיד כמה הם סותרים, הוא לא בא להגיד שאי אפשר ליישב את זה, אלא הוא בא להגיד כמה אפשר להגיד שזה סותר, והוא רוצה שתיהנה מהעניין.

את הסתירה הזאת הוא מתרץ כך "אלא צריך לומר דהחכמה והיראה אחת היא ממש"²², זה לא התירוץ הרגיל והשכיח בחסידות, הרבה פעמים התירוץ לשאלה הזאת הוא שיש שני סוגי חכמה או שני סוגי יראה, אבל קודם כל הוא רוצה להסביר דווקא שבאמת החכמה והיראה הם לגמרי היינו הך.

שלוש דרגות ביראה:

לאחר מכן אדמו"ר האמצעי עובר לזה שיש כמה סוגי יראות: יראת חטא, יראת אלקים ויראת הוי'. יראת חטא הכוונה שבפועל אני לא חוטא, אני מפחד לעבור על אחת מהמצוות. אני מאוד זהיר לא לחטוא. כלומר מה עומד לי מול העיניים? היראה היא נוכחות שמשפיעה עלי שאני במתח ממנה. מה מותח אותי? האם אני יחטא או לא יחטא? נניח אדם שוכב במיטה, דואג שהוא לא יתגלגל למטה, או אדם מחזיק כוס ומדבר עם החבר שלו – כל הזמן יש לו יראת חטא שהוא מפחד



²² "הן יראת ה'" פירושו כמו "היינו יראת ה'".

שהיא לא תיפול לו מהידיים. כך האדם שיש לו יראת חטא יושב לו בראש כל הזמן להיזהר לא לחטוא. ניקח לדוגמא את שבת: בשבת אני כל הזמן צריך לזכור לא להדליק את האור, לא לעשות מלאכה כזו, יש לי יראת חטא. כמו שאני ירא שלא תיפול הכוס כך יש לי דברים שאני צריך להישמר מהם.

למעלה מזה יש **יראת אלקים**. הכוונה שאני חושב שיש ה'. פה זה עוד דוגמא מדוע קשה לקרוא את אדמו"ר האמצעי, כי בכל יראת חטא בעצם יש קצת יראת אלקים. כמו בדוגמא ליראת חטא שהבאנו קודם מאחד שמחזיק את הכוס ומפחד שהיא לא תיפול, שאע"פ שמה שהוא חושש זה שהיא לא תיפול אבל יש יראה שקודמת ליראה שהיא לא תיפול. נניח היא יקרה והוא מפחד על הכסף, או שהיא מלאה והוא מפחד שהוא יצטרך לנקות, או נניח הוא מפחד שיכעסו עליו אם היא תיפול. אותו דבר ביראת חטא, אני יודע שיש אלקים שאמר לי לא לעשות את זה אבל הידיעה הזאת טמונה ומוחבאת, ומה שעומד לי מול העיניים זה יראת חטא. לכן זה מעורבב פה, למרות שהוא רוצה לחלק ביניהם.²³

למעלה מזה יש **יראת הוי'**, יראת הוי' היא שמרוב יראה אני נתון בדבר המיירא, וממילא זה פועל עלי יראה אך אני בדבקות ולא נתון ביראה בכלל. בהמשך הוא יסביר שיראת אלקים זה קבלת עול, אני חושב על הקב"ה והנפק"מ של זה לגביי זו קבלת עול מלכות שמיים. אך יראת הוי' זה בכלל לא קשור להשלכה כלפי, לא קשור לעבדות שלי, אלא זה חיות מהקב"ה, מהנוכחות של ה'. כשאני ירא מה', הכוונה שיש לי חיות מהנוכחות של ה', זה נקרא יראת ה', ועל היראה הזאת הוא דיבר מקודם כשאמר שהיראה היא החכמה.

הכתות ביראת חטא

אדמו"ר האמצעי התחיל ממשוה כללי ואז מתמקד על חלק מתוך זה, ואז מתמקד עוד יותר עד שזה נהיה ארוך. בהתחלה דיבר על יראה וחכמה שהם היינו



²³ עוד על דרך הכתיבה הזו ראה באריכות ב'נהלך ברגש' בהקדמה לפרק ב' עמ' 225

הך בלי שהסביר את זה, אח"כ אמר שזו יראת ה' ומתחת זה יש יראת אלקים ויראת חטא. עכשיו הוא אומר שביראת חטא יש כמה "כתות חלוקות".

הכת הא' היא "שיראים מן מעשה החטא וגם לחשוב ולהרהר בו" אבל "חוזר לקלקולו תמיד", הוא מצד אחד אומר על הכת הזו "זה לא נקרא יראת חטא, ולא בעל תשובה אמיתי", ומצד שני אומר שבאותה שעה "לגמרי נקרא תשובה ויראת חטא". יש כאן דוגמא לכך שהוא יכול להגיד רגע אחד ככה ורגע אחד הפוך, והוא אומר את זה בקיצוניות לשני הצדדים. זה סגנון שיחסית ייחודי לאדמו"ר האמצעי, שממש רגיל לכתוב פעם ככה ופעם הפוך בגלל שיש בזה שני צדדים.

הכת הב' היא מדרגה באמצע, הוא לא שקוע בחטא. כל הזמן יש עליו איזה עול. הוא קרוב לתשובה שלמה. הוא רוצה להגיד שמה שהרבה פעמים בן אדם הוא כועס וכדו' זה לא נקרא פריקת עול, זה טבע רע. אל תערבב ביניהם, אל תחשוב שזה שפתאום כעסת זה נקרא שפרקת עול. כמו מי שעומד מול מלך, שהוא ירא ממנו, אבל עדיין אם משהו יעצבן אותו הוא מתעצבן.

הכת הג'. הוא אומר חידוש חשוב, אם היה לאדם גילוי אור ה' בנפשו בבחינת כח מה זה לכא' משהו חזק מאוד, אבל אדמו"ר האמצעי אומר שאם אין יראת חטא אין לזה קיום. לפי זה יוצא משהו מפתיע: גם יראת חטא סתם אין לה כל כך קיום כשהיא לבד וכדי שתחזיק מעמד צריך יראת אלקים, וגם יראת ה', אע"פ שהיא עוד יותר גבוהה מיראת אלקים – גם היא לא מחזיקה מעמד בלי יראת אלקים. למה? כל אחד מסיבה הפוכה. יראת חטא לא מחזיקה מעמד בלי יראת אלוקים, כי הקב"ה לא כל כך נוכח, ויראת ה' היא כל כך גבוהה ממך באמת, שלכן זה לא משהו שלגמרי מזוהה עם האישיות שלך אלא אתה בטל ולכן זה בורח לך. ממילא מה שבאמצע הוא מצייר כהכי טבעי לך, הטבעי ביותר הוא לחשוב שיש ה' ושיש נפק"מ מכך שיש ה'.

והכת הד'. הוא רוצה להגיד שיש צד שהם עולים יותר גבוה, ויש צד שהם יורדים יותר נמוך. כי אם אתה עולה גבוה ומגיע למסקנה שזה לא אמור לעזור לך אתה יורד יותר למטה וזה "יחוגו ינועו כשיכור". שאתה נמצא למעלה, וחוגג, ואז אתה מגלה שאין לזה שום משמעות.

תכל'ס רוב הבעיה שלי היא שכשאני עולה אני עולה וכשאני יורד אני יורד ואני נע כמו שיכור. יכולים להיות לי רגעים טובים ויכולות להיות לי נפילות קשות, וממילא אני מרגיש שהכל בלוף²⁴. כאשר יש תפילה באמת יש הקב"ה וכשיש חיים יש חיים, ונעים בין זה לזה כמו שיכורים.

תקון חצות וצער גלות השכינה

אני רק מעיר הערה קטנה: הוא אומר שעל המצב הזה "הוסד תיקון חצות", שעניינו לבכות על השכינה, שהכוונה לבכות על החטאים שלי. יש כאן נושא ארוך לדון בו (מתאים לערב יום פטירת הרב קוק) האם כשאני מדבר על השכינה אני מדבר עלי או על כלל ישראל. דיברנו על כך באריכות²⁵. על כל פנים הוא רוצה לומר שתהיה רגיש לגלות של השכינה, שאם אתה ח"ו מהרהר בעבירה תשים לב איך השכינה מסכנה עכשיו, איך היא ירדה. כשאתה חטאת השכינה נמצאת יחד איתך בעסק הזה. ניתן לצייר בצורה פשוטה שיש אמא שרואה את הילד שלה עושה דברים לא טובים ומאוד כואב לה, והוא שם לב כמה זה באמת כואב. למה אני אומר "גלות השכינה?" כי לי זה לא מפריע, אני מסתדר עם החטאים, אבל כשאני רואה כמה אמא שלי בוכה. כמה היא מוטרדת, במקום שכנסת ישראל תהיה שמחה עם הקב"ה היא עצובה איתי או עלי אז זה באמת קשה לי.

הציור הפשוט שעובר בראש כשמדברים על לבכות על גלות השכינה הוא שאני בסדר והשכינה מסכנה, ובזה שאני מצטער אני במעלה בזה שאני קשור לשכינה. אבל הפשט הוא שהשכינה בוכה מאוד על איך שאני נראה ולא מפריע לי אפילו איך אני נראה, ואני מקדיש זמן לשים לב כמה השכינה מתייסרת מהחטאים שלי.

עכשיו מהמילים "והנה העצה היעוצה", עד הנקודותיים שלפני הפסקא החדשה המתחילה במילים "ואחר הדברים והאמת האלה" – יש דיון ארוך בשאלה



צינינו ל'נהלך ברגש' עמ' 453 בהערה 23 ובמאמר 'תפלתו של אבא' בספר 'איש של כיסופים'.

²⁴ וראה באריכות במאמר על מניא דיפרסיא.

²⁵ ראה באריכות בשיעורים על כוונת התפילין שנדפסו בגליון מס' 58, ושם

איך להתייחס לפרנסה ועסקים, יש מאמרים יותר ארוכים שאלו עניינם, פה הוא מכניס את העניין הזה בגלל שמראש השנה עד ראש השנה הבא מזונותיו של אדם קצובים לו, לכן הוא רוצה לחבר את הדברים לפרנסה. אבל כל הפלפול כאן לא כ"כ נוגע אלינו אז נעזוב עכשיו.

מרגוע הנפש בהכרה ולא בהדחקה

"וימצא כל איש בהם מרגוע לנפשו". למה הדברים האלו של אדמו"ר האמצעי כאן יעשו מרגוע לנפש? מילים אלו מופיעות גם בהקדמה לתניא, כשלומדים את זהבאופן פשוט חושבים שהסיבה שהדברים הלאו יגרמו למרגוע לנפש היא כי על ידם האדם ילמד טוב על דרך העבודה. פה הוא אומר שעיקר המרגוע לנפש הוא בגלל שתוכל לראות שמתייחסים לכל המדרגות הכי נמוכות שלך בלי להדחיק אותם. מתי הנפש לא רגועה? כשהיא מדחיקה. כאשר אני יודע שזה לא באמת, אז משהו בפנים כל הזמן גורם לחוסר רוגע. ואם אני מרגיש שמדברים אלי עד למטה ממש, עד איפה שאני נמצא באמת, בלי לטייח, אז אני רגוע... הפוך ממה שנראה לנו. נראה לנו שאם אני אדחיק אני אהיה רגוע, והוא מסביר שאם תרד עד למטה אז תהיה רגוע.

"אין כאן במה להתגדל ולהתפאר, שאין בזה חכמה ולא מלאכה". הדברים שהוא כותב כאן הם משהו פשוט. אמנם אנחנו לא רגילים לחשוב בצורה כזאת, לנו זה קשה, אבל זה נובע מכך שאנחנו מדחיקים ומטייחים. הוא רוצה לחתוך לחתיכות קטנות ולגלות את המקומות הכי נמוכים בתוכינו, הוא לא בא להגיד חידושים ופלפולים.

שׁו"ת בעבודת ה' בישיבת דורשי יחודך



שימו לב: שתי שאלות נוספות בהמשך!

שאלה: בק"ש שעל המיטה אנחנו אומרים "הריני מוחל... בין בגלגול זה בין בגלגול אחר". למה אני צריך כל יום לסלוח למישהו מהגלגול הקודם? אלה שמגלגולים קודמים כבר לא קשורים אלי.

החטא הנצחי והתשובה המתחדשת

תשובה: אדמו"ר הזקן כותב (בפרק כט²⁶) שכאשר אדם מבקש סליחה מה' ומתחרט על החטאים שלו, הוא צריך להתחרט כל פעם מחדש. וכל פעם שהוא מרגיש איזה קושי בנפש, הוא צריך לדעת שזה קשור לחטאים שלו והוא צריך לבקש עוד פעם סליחה. ולאחר מכן אדמו"ר הזקן אומר משהו מפתיע, שכיוון שהחטא פוגם למעלה, ולמעלה הכל נצחי – לכן החטא הוא נצחי, ולכן צריך כל הזמן לבקש סליחה מה'.

זה נשמע מאוד מפתיע שהחטא הוא נצחי. מה הכוונה שהחטא הוא נצחי? כשאומרים שהחטא הוא נצחי, מתכוונים לומר שהחטא לא נעלם לגמרי, אבל לא רוצים להגיד שהוא נשאר רע לגמרי.

כדי להסביר את זה ניתן דוגמא פשוטה בין בני אדם: אם פגעת במישהו בצורה חזקה, ואחרי זה התחרטתי והשלמנו ונהיינו חברים ועכשיו הכל בסדר. אחרי זה מישהו שואל אותו: "איך נהייתם חברים?", הוא מתחיל לספר: "הוא גנב לי חמשת אלפים שקל, ואז הוא התחרט והחזיר לי ונהיינו חברים". אז אפשר להגיד שלא יפה



²⁶ וראה במה שנתבאר ב"תשובה בשמחה" בשער ב' "דודי לי ועלי תשוקתו", בהערה 2 (עמ' 64).

ככה לספר את ההיסטוריה, זה לא נחמד. אבל אם באמת זה עשה שתהיה הרבה חברות וידידות כתוצאה מהסיפור הזה, אז זה לא נורא כל כך אם ככה מספרים את זה.

אם כשמספרים את זה אומרים "אני עוד זוכר לו..." או, מצד הגונב, נניח שואלים את הגונב עצמו "איך נהייתם חברים", והוא אומר "גנבתי לו חמשת אלפים שקל", אז זה יכול להיות בעיה. אם הוא אומר את זה בצורה כזו שהוא מתחרט על כך – אז זה בסדר; אך אם הוא לא כ"כ מתחרט על כך (כי זה גרם לנו להיות חברים בסופו של דבר), אז זה תלוי – אם הוא מסוגל להגיד את זה גם לחבר שלו שממנו הוא גנב, אז זה סימן שהוא אומר את זה באופן נעים, אך אם הוא לא מסוגל זה לא טוב, זה סימן שזה לא נעים איך שהוא אומר את זה.

אותו דבר כאשר אני בא לבקש סליחה מהקב"ה – מה שהיה היה, לא מוחקים את מה שהיה. אנשים חושבים שכאשר חוזרים בתשובה מה שהיה נמחק. אדה"צ לא אומר כך, אבל השאלה מה היה. אפשר להגיד שמה שהיה הוא מצער, ואפשר להגיד שהיה משהו משמח כי נעשה מכך תשובה. כמו שחז"ל אומרים "זדונות נעשים לזכויות", אז הוא יכול לשמוח אבל זה רגיש. כמו השאלה אם אני יכול להגיד לחבר שלי "אני שמח שגנבתי לך חמשת אלפים שקל".

סליחה לגלגולים קודמים וחיבור בין נשמות

נחזור עכשיו לשאלה על הגלגולים: כשאני אומר שאני מוחל למישהו מהגלגול הקודם, למאי נפקא מינה? זה משנה לו שעכשיו אני מוחל לו? בעצם אנחנו רוצים להגיד ככה: כאשר אדם הולך לישון ולהפקיד את הנשמה שלו, "בידך אפקיד רוחי", נוצר קשר בין הנשמות. כמו שיש באגרת הבעל שם טוב שיש התקשרות בין הנשמות שאדם עולה למעלה, שככל שיש יותר קשר בין הנשמות, כך אפשר יותר לעלות למעלה. וככל שיותר רוצים לעלות למעלה, יותר רוצים ליצור קשר חזק בין הנשמות. אז אנחנו רוצים להגיד שאנחנו לוקחים את כל מה שהיה, כל מה שעברנו בעולם הזה בגלגול זה ובגלגול הקודם, לוקחים את הכל ורוצים לחבר למקום טוב. ואז להתרומם ולהתעלות. ואז אני מזכיר את כל הדברים, כולל הדברים הלא טובים, אבל אני רוצה לתת להם פרשנות טובה.

עשיתי המון שטויות, פגעתי בהרבה אנשים. אחר כך אני עולה למעלה לפגוש את כולם, ואני רוצה שנעלה למעלה ויהיה שם אחדות ושמחה ונוכל להיות קשורים לקב"ה, כי הוא לא שורה "אלא באתר שלים", כשיש שלום בינינו. ואז אני רוצה שכל מה שעשיתי עם כל הדברים הלא טובים, הכל יתרומם.

נגיד בצורה פשוטה: אני יכול להגיד למישהו את כל הדברים הלא טובים שעשיתי לו? סתם כך אני מעדיף להשאיר את זה ככה בלי לפתוח את זה. אבל כשהנשמות רוצות להתחבר חזק, אז כל דבר קטן מפריע. ככל שאני יכול לדבר על הדברים הלא טובים ולהגיד שאני מתחרט עליהם ולרצות שהנשמות יתאחדו יותר, ככה הקב"ה יותר יכול לשרות במקום הזה.

בע"ה שכולם פה ימחלו לכולם גם על מה שבגלגול הזה וגם על מה שבגלגול הקודם. לא לחשוב שנעלם, אלא לחשוב שאפשר לעשות עוד יותר אחדות, עוד יותר זדונות נעשו לזכויות, שאפשר להיות חברים של אנשים שעשית להם עוול. אם אתה מתחרט מבפנים וכל מה שלא עשית טוב אתה רוצה שיעורר לקשר יותר חזק ויותר טוב – זה הזמן בק"ש שעל המיטה לעורר את המקום הזה.

נגיד עוד מילה אחת על העניין: זה קשור לק"ש שעל המיטה שאז הנשמה עולה, וכך האדם חולם בשינה שלו, כל הזיכרונות צפים. וככל שהאדם הוא יותר מוחל ויותר רוצה שיהיה קשר טוב בין הנשמות, כך החלומות שיש לו אחר כך הם חלומות יותר נעלים ומרוממים. וככל שהוא פחות פחות ימחל, כך החלומות שלו הופכים להיות יותר קשורות לקשיים שיש בתוך המציאות. וזה לא כל כך נחמד. אז בע"ה שגם יהיו לנו חלומות טובים, חלומות חסידיים.

שאלה: כתוב בפרשה (שופטים) "תמים תהיה עם ה' אלקיך", מה ההגדרה של זה ואיך לחיות עם התמימות בהקשר של גילוי עתידות? ידיעת תחזית מזג האוויר. האם ללכת לטרמפיאדה ולהחליט לאן אני אסע לפי הטרמפים, אולי זה ניחוש?

תשובה: גם אם בטרמפים האלה אין בעיה של תמימות יש בעיה אחרת, שזה קצת קלות דעת. יכול להיות שאדם רוצה להתחזק בהשגחה פרטית, אבל אז כדאי

לעשות את זה בתורה. אם אדם רוצה שה' יוביל אותו, עדיף שיעשה את זה על ידי ספר. שיפתח את הספר ולפי מה שכתוב בספר יחליט מה כדאי, זה יותר טוב, זה עדיף. למסור את עצמי לידיים של ה' עדיף על ידי ספר. כי ה' החביא את האור הגנוז דרך האותיות שבתורה, וככל שזה יותר דרך התורה כך זה עושה שההשגחה היא שהקב"ה גלוי יותר. וכאשר האדם עושה את זה דרך הטבע, הקב"ה יותר נעלם.

שואל: לכתחילה טוב לעשות את זה בספרים?

תשובה: יכול להיות בזה בעיה של כישוף, אבל באופן פשוט אם אתה לא יודע מה לעשות אפשר. אם אתה יודע מה לעשות, ויכול להחליט, זה הכי טוב. דרך הנשמה של היהודי זה הכי טוב.²⁷ אם אתה לא יודע, אז דרך התורה. עוד יותר לא יודע, אז דרך המציאות. אם אתה יודע, פירוש של דבר שהקב"ה נוכח. אם פתאום אתה מרגיש שאתה לא יודע, אתה צריך לחפש דרך האותיות של התורה.

אבל אני רוצה להתייחס לעצם המושג תמימות. להיות תמים עם ה' ולא לנחש עתידות. נגיד מה הבעיה הפשוטה בניחוש העתיד: הבעיה היא שלהגיד שאפשר לנחש את העתידות פירושו של דבר להגיד שהעתיד הוא סגור. יש לי בעיה שאני לא יודע מה העתיד, אני לא חושב שבאמת הוא פתוח. מה חושב מכשף או נביא שקר או מעונן? הוא חושב שבאמת זה קבוע מראש מלמעלה, והבעיה שלי היא שאני לא יודע מה קבוע.

ניקח את יוסף הצדיק²⁸. פרעה חולם חלום. מה ההבדל בין חלומו של פרעה למה שיוסף אומר לו? כשפרעה חולם הוא אומר "זה המציאות!" שבע שנים של שובע, שבע שיבולים או פרות, ושבע שנים רעב. יוסף אמנם גם אומר לו מה הולך להיות, אבל עיקר הפתרון שהוא אומר לו זה שה' רוצה להגיד לך משהו. מה הוא רוצה להגיד לך? לשמור אוכל. כלומר, שלא יהיה רעב. הפוך מהחלום. בבחירתך לשנות! תהרוס את הקבוע מלמעלה... הקבוע מלמעלה הוא לא קבוע. הוא קבוע



²⁸ אנחנו קשורים מאוד ליוסף הצדיק, ומקווים שבע"ה נחזור ליוסף הצדיק

²⁷ שאלה: אפשר גם דרך נשמה של משהו אחר, להתייעץ עם משהו? תשובה: נכון.

בגלל איך שאתה רואה את הלמעלה או כי הלמעלה רואה אותך כפי שאתה עכשיו. אבל אם תהיה טוב זה ישתנה, תהיה תמים עם ה' – שהעמיד הוא באמת פתוח.

בלוח היום יום (בעשרת ימי תשובה) כתוב על כל אות מהמילה "תשובה", כאשר הדבר ראשון הוא "תמים תהיה עם ה' אלקיך". הכל פתוח, תהיה תמים, אתה והקב"ה תהיו פתוחים. רש"י אומר "תצפה לו" עליך לחכות ולרצות שהוא יחליט מה שהוא רוצה, הכל פתוח.

אז להיות תמים הכוונה לחשוב שכל המציאות, כמה שהיא הרבה פעמים מכותיבה ואומרת לנו "זה מה שיש!", באמת באמת הקב"ה מנהיג את הכל ואנחנו הולכים בתמימות על מה שהוא מנהיג אותנו. ניתן דוגמא ל'תמים': אדם שהולך אחרי הרבי שלו, אחרי צדיק. הוא מטייל בעולם בכל העניינים שלו, הוא נתקל בקושי והרבי אומר לו "תעשה ככה". אז אם הוא תמים הוא עושה את זה. כי הוא חושב שהרבי קשור לקב"ה והקב"ה הוא הקובע. אז הוא הולך בתמימות. תמים הוא אחד שמצפה לקב"ה, לא שיש איזה עתיד שידוע מה הוא.

היום הרבה פעמים עושים סקרים, רוצים לדעת מה הולך להיות. אבל למה חשוב לך לדעת מה יקרה? כשאתה חושב שהעמיד הוא קבוע ואתה לא חושב שאתה צריך לפעול. עליך לפעול ולחשוב שהקב"ה מנהיג את הכל ויכול לשנות הכל, וזה נקרא "תמים תהיה".²⁹

שאלה: אם אפשר ברכה לשנה החדשה וקריאת כיוון לישיבת דורשי יחודך לקראת שנה תשפ"ו. לאן אנחנו צריכים להתקדם.

תשובה: אנחנו מתחילים שנה חדשה, אבל גם עם שינויים שנעשים ב"ה לטובה, שילכו ויתגברו בע"ה. אולי נגיד איזה ווארט מהרב קוק, שהיום היארציט



²⁹ שואל: הרב יצחק מביא את הפסוק הזה לגבי אמונה ולא לגבי ביטחון. תשובה: אני מדבר לא על לפעול במציאות אלא על הציפייה בפנים. אתה לא חושב מה המזלות יגידו אלא מה הקב"ה רוצה. אתה מכון אל ה'. אתה חושב שהכל תלוי במה ה' רוצה ואני הולך על זה בתמימות שה' מנהיג את הכל.

²⁹ שואל: הרב יצחק מביא את הפסוק הזה לגבי אמונה ולא לגבי ביטחון. תשובה: אני מדבר לא על לפעול במציאות אלא על הציפייה בפנים. אתה לא חושב מה המזלות יגידו אלא מה הקב"ה רוצה. אתה מכון אל ה'. אתה חושב שהכל תלוי במה ה' רוצה ואני הולך על זה בתמימות שה' מנהיג את הכל.

שלו, ודרך זה נברך. הרב יצחק דיבר על הווארט שלו כמה פעמים, בענייני תשובה. שאפשר להסתכל על העולם, על המציאות של האדם, שיש לו נשמה ויש לו קשר עם הקב"ה, והוא רוצה להביע את הקשר הזה. אז בהתחלה כאשר הוא מנסה להביע, יוצא לו לא מוצלח. ולאט לאט יותר ויותר מצליח להביע קשר מוצלח. והתשובה היא מה שאני מנסה להביע ואני יודע שכשאני אביע זה לא יהיה כל כך מוצלח. אבל התשובה קדמה לעולם, למה היא קדמה? כי הקב"ה אומר "אני הולך לברוא את העולם, איך אני אספר על עצמי? אני יודע שהסיפור לא יכול באמת לספר ממש מוצלח, ולכן אני ירצה שהעולם יספר את זה יותר טוב". וזה נקרא לעשות תשובה. ואז מספרים קצת יותר טוב, ועוד יותר טוב.

וכך האדם גם חי. האדם חי שהוא מנסה להביע את הנשמה שלו, את הקשר שלו עם הקב"ה בחיים שלו, ואז הוא מרגיש שהוא לא מצליח להביע בחיים שלו את מה שהוא באמת מחפש, ואז הוא מביע בצורה לא מוצלחת. אדם רצה לדוגמא לדבר עם חבר שלו ולפתוח איתו מערכת יחסים טובה, אבל הוא אמר את זה לא כל כך מוצלח והשני ענה לו לא כל כך מוצלח. והוא התעצבן עליו. ובמקום שיביא למקום טוב, הביא למקום גרוע. אז מה קורה? הוא אומר "אני אגיד משהו, ואם לא יצא מוצלח אני אנסה לשפר את זה, וזה מתדרדר הרבה פעמים אבל הכל על סמך זה שאני מנסה להגיד משהו מוצלח ואני מקווה שהוא יגיע".

כך זה התשובה, שלפני שהעולם קיים הקב"ה אומר "אני יודע שאני הולך להגיד משהו ואני אצטרך להגיד אותו בהרבה צורות, בכדי שזה יהיה באמת דיבור מכון, שבאמת יגיד ויספר עלי את מי שאני". "עם זו יצאתי לי תהלתי יספרו".

עכשיו נתייחס לישיבה. הישיבה ב"ה קיימת הרבה שנים, והיא מתחדשת הרבה פעמים ב"ה. כי כל פעם היא מנסה לספר איזה סיפור, ובסוף היא מנסה להגיד שזה לא בדיוק סיפר את מה שהיא רצתה. אז היא רוצה לספר סיפור עוד יותר מוצלח. בע"ה שהשנה נספר את הסיפור המוצלח, ואפשר יהיה להביע את מה שבאמת אנחנו רוצים ומייחלים אליו, ונזכה בע"ה שעבודת ה' והלימוד והתפילות יצטרפו לחשבון גדול בתוך כל עם ישראל. שנזכה שהסיפור המוצלח של משיח ובית המקדש יהיה הסיפור המוצלח שלנו בע"ה.

שנה טובה ומתוקה!

בס"ד

התוועדות ח"י אלול בבני ברק

עם הרב יצחק שפירא

בליל שישי מוצאי ח"י אלול

החל מהשעה 22:00

לפרטים 0537246111 יוסף חיים